

**ԲԱԺԻՆ 2. ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ**  
**РАЗДЕЛ 2: СРАВНИТЕЛЬНАЯ ПЕДАГОГИКА**  
**SECTION 2: COMPARATIVE PEDAGOGY**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ  
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ**

**Հարությունյան Նազիկ**  
*ԵՊՀ, Հայաստան*

**Համառոտ ներածական:** Այսօր հարափոփող աշխարհում գլոբալիզացիայի պայմաններում տարբեր երկրներում տեղի են ունենում բարձրագույն կրթության բարեփոխումների լուրջ գործընթացներ: Այդ իսկ առումով չափազանց կարևորվում է տարբեր երկրների կրթության համակարգերի ուսումնասիրությունը, նրանց կառավարման համեմատական վերլուծությունը՝ որպես առաջավոր փորձի ուսումնասիրության կարևոր ուղի: Սույն հոդվածում տրվում է Հայաստանի և Ռուսաստանի Դաշնության բարձրագույն կրթության կառավարման համեմատական վերլուծություն՝ բոլոնյան գործընթացի համատեքստում:

**Հիմնախնդիր:** Վերջին ժամանակներում չափազանց կարևոր ու արժեքավոր են և խիստ արդիական աշխարհի տարբեր երկրների կրթության համակարգերի համապարփակ ուսումնասիրությունները, քանի որ դրանք լայն հնարավորություններ են ստեղծում առաջավոր փորձի փոխանակմանը և նպաստում են Համեմատական մանկավարժության զարգացմանը:

**Հետազոտության նպատակը:** Սույն հետազոտության նպատակն է համեմատական վերլուծության ենթարկել ԵՍՏՄ անդամ երկու երկրների՝ Հայաստանի և Ռուսաստանի Դաշնության բարձրագույն կրթության կառավարման համակարգերը՝ ներկայացնելով դրանց նմանություններն ու տարբերությունները, ձեռքբերումներն ու խնդիրները:

**Հիմնախնդրի վերաբերյալ գրականության վերլուծություն:** Աշխարհի տարբեր երկրների բարձրագույն կրթության համակարգերի կառավարման վերաբերյալ կան եվրոպական, ռուս և հայ մանկավարժ-գիտնականների բազմաթիվ ուսումնասիրություններ, որոնք անդրադարձել են ինչպես առանձին երկրների, այնպես էլ տարբեր երկրների բարձրագույն կրթության կառավարման համակարգերին՝ տալով դրանց համեմատական վերլուծությունը: Նրանց թվում կնշեհնք. С. Д. Резник, В. М. Филиппов, А. Багрыч, А. Г. Бермус, Нестеров А. П.,

Е. Н. Трушина, П. Скотт, Alberto Amaral, Ն. Հարությունյան, Ալ. Գրիգորյան, Յու. Սարգսյան, Ա. Բուդաղյան, Մ.Ավետիսյան և այլք: Նրանցից յուրաքանչյուրի խոսքը նորովի մոտեցում է հիմնախնդրին:

**Հետազոտության նորույթը:** Առաջին անգամ Հայաստանում կատարվում է մեծ ու համապարփակ ուսումնասիրություն՝ ԵԱՏՄ անդամ չորս երկրների՝ Հայաստանի, Ռուսաստանի Դաշնության, Բելառուսի և Ղազախստանի բարձրագույն կրթության կառավարման համեմատական վերլուծություն՝ վեր հանելով նմանություններն ու տարբերությունները, ձեռքբերումներն ու խնդիրները: Սույն հոդվածում տրվում է միայն Հայաստանի և Ռուսաստանի Դաշնության բարձրագույն կրթության կառավարման համեմատական վերլուծությունը՝ ներկայացնելով նրանց նմանություններն ու տարբերությունները բոլոնյան գործընթացի համատեքստում:

*Բանալի բառեր* - Բարձրագույն կրթություն, եռաստիճան համակարգ, կառավարման համակարգ, գլոբալիզացիա, կրթական բարեփոխումներ, գնահատման համակարգ, բոլոնյան գործընթաց, վարկանիշավորում:

**Հիմնական նյութի շարադրանքը:** Այսօր Հայաստանի և Ռուսաստանի Դաշնության (այսուհետ՝ Ռուսաստան) համար պետական և ազգային կարևորագույն խնդիրներից է կրթության համակարգի զարգացումը, նրա գիտական կառավարումը, համապատասխանեցումը միջազգային չափանիշներին և նրա մրցունակության ապահովումը միջազգային ասպարեզում: Այս ամենի իրականացումը, իհարկե, պահանջում է կրթության համակարգի լուրջ բարեփոխումներ, որին գնացել են և՛ Հայաստանը, և՛ Ռուսաստանը:

«Յուրաքանչյուր երկրի կրթության արդիականացման և զարգացման համար անհրաժեշտ է ինտեգրվել կրթական միջազգային գործընթացներին՝ նպատակ ունենալով բարելավելու կրթության որակը, համապատասխանեցնելու միջազգային չափանիշներին և այն դարձնելու առավել մրցունակ և գրավիչ: Սրան են միտված Հայաստանում բարձրագույն կրթության ոլորտում իրականացվող բարեփոխումները, որոնց վերջնական նպատակը դինամիկ զարգացող հասարակության ձևավորումն է, որը բնորոշվում է հոգևոր, իրավական, մասնագիտական, մշակութային մակարդակով, քաղաքակրթության ձեռքբերումների խելամիտ օգտագործմամբ», – գրում են Ն. Հարությունյանն ու Ա. Գրիգորյանը [1; 5]:

Ե՛վ Հայաստանը, և՛ Ռուսաստանն ակտիվորեն մասնակցում են միջազգային կրթական գործընթացներին՝ կատարելով համապատասխան քայլեր՝

բարձրագույն կրթության եվրոպական միասնական տարածք ինտեգրվելու համար:

*Ա. Գ. Բերմուսը գրում է: «Ժամանակակից աշխարհում բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների գործունեության պատասխանատվությունն ու ռիսկերը նույնիսկ գերազանցում են կոմերցիոն կառույցների համապատասխան ռիսկերը» [4; 368]:*

Հայաստանի Հանրապետությունը, 2005 թվականին ստորագրելով Բերգենի կոմյունիկեն, միացավ բոլոնյան գործընթացին և պարտականություններ ստանձնեց բարեփոխելու բարձրագույն կրթության համակարգը տարբեր ուղղություններով, որոնցից մենք կանգ կառնենք կառավարման հարցի վրա:

2004-2005 ուսումնական տարվանից Հայաստանի բոլոր բուհերն անցան բարձրագույն կրթության եռաստիճան համակարգի՝ բակալավրիատ (4 տարի), մագիստրատուրա (2 տարի), ասպիրանտուրա (3 տարի)՝ վերափոխելով ուսումնական պլանները, ծրագրերը, ձեռնարկները և հաշվի առնելով բարձրագույն կրթության եվրոպական չափորոշիչները:

2005 թվականին փոխվեց բուհերի կառավարման համակարգը: Հիմք ընդունելով 2004 թվականին ընդունված «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածը՝ 2005 թվականի մայիսին Հայաստանի բոլոր բուհերում ձևավորվեցին բուհի կառավարման բարձրագույն մարմիններ՝ խորհուրդներ, որոնց կազմում ընդգրկվեցին ինչպես դասախոսներ և ուսանողներ (25-ական %), այնպես էլ Հայաստանի Կառավարության և ՀՀ ԿԳ նախարարության ներկայացուցիչներ (նույնպես 25-ական %):

Համալսարանական խորհուրդը կոլեգիալ և համագործակցային մարմին է: Ոչ միայն բուհի դասախոսները, այլև ուսանողները, պետությունը և տնտեսության ու հասարակության ներկայացուցիչներն իրենց մասնակցությունն են բերում բուհի կառավարման հարցերում: Խորհրդում հարցերը քննարկվում են, և որոշումներն ընդունվում միասնաբար՝ ձայների պարզ մեծամասնությամբ:

Համալսարանական խորհուրդը մրցութային կարգով ընտրում է բուհի ռեկտորին, որը՝ որպես գործադիր մարմին, տարին մեկ հաշվետվություն է տալիս խորհրդին: Ըստ բուհի կառավարման նոր համակարգի՝ համալսարաններին սրվեցին որոշ ինքնավարություն և ակադեմիական ազատություններ, սակայն պետության ձեռքին մնացին վերահսկողական մեծ լիազորություններ, որոնցով պետությունը ներգործում է բուհերի ազատ գործունեության վրա (ֆինանսավորում, լիցենզավորում, հավատարմագրում, կառավարման գործընթացին մասնակցություն):

Բուհի կառավարման նոր համակարգը փոխեց ներհամալսարանական կառավարման սկզբունքները, գործառույթները, մեթոդներն ու ոճերը: Այսինքն՝ տեղի ունեցավ անցում ուղղահայաց՝ կենտրոնաձիգ-վարչահրամայական կառավարումից դեպի հորիզոնական՝ կենտրոնախույս-ժողովրդավարական կառավարում:

2014 թվականից փոխվեց Հայաստանի բոլոր բուհերի կազմակերպական-իրավական ձևը, և բուհերը դարձան հիմնադրամներ: Համալսարաններում ձևավորվեցին հոգաբարձուների խորհուրդներ, որոնք համարվում են բուհի կառավարման բարձրագույն մարմիններ: Նրանց կառուցվածքը նման է համալսարանական խորհուրդների կառուցվածքին: Դառնալով հիմնադրամներ՝ մեծացավ համալսարանների ինքնավարությունը, և ավելացան որոշ լիազորություններ:

Համալսարանների հիմնադրամներ դառնալը մեծացրեց ուսանողների ինքնավարությունը և ակտիվ մասնակցությունը բուհի կառավարման համակարգում: Նրանք ներառված են ոչ միայն հոգաբարձուների խորհրդում (25 %), այլև բուհի գիտական խորհրդում (25 %) և ֆակուլտետների ու կենտրոնների գիտական խորհուրդներում (25 %):

«Աշխարհի շատ երկրներում, – գրում են Ս. Դ. Ռեզնիկը և Վ. Մ. Ֆիլիպովը, – կրթությունը ներառվել է պետական հիմնական առաջնահերթությունների շարքում: Նրանցից շատերն այսօր ձեռնամուխ են եղել ռադիկալ փոփոխությունների՝ ձգտելով ստեղծել բարձրագույն կրթության ճկուն համակարգ, որը զլոբալ մրցակցության պայմաններում կպատասխանի նոր պահանջներին»[ 5; 15]:

Իսկ ինչպիսի՞ն է Ռուսաստանի բարձրագույն կրթության կառավարման համակարգը:

Ռուսաստանը նախագահական կառավարմամբ դաշնային հանրապետություն է, որտեղ կառավարությունն իր գործունեությունն իրականացնում է Սահմանադրության, դաշնային սահմանադրական օրենքների, դաշնային օրենքների և ՌԴ նախագահի նորմատիվ հրամանագրերի հիման վրա: Ռուսաստանի բարձրագույն կրթության համակարգը խորհրդային համակարգի ուղղակի ժառանգորդն է, որը ձևավորվել է գերմանական դասական կրթության օրինակով:

Ռուսաստանի բարձրագույն մասնագիտական կրթության համակարգը՝ որպես առանձին կառույց, գործել է մինչև 2013 թվականը: Ռուսաստանի Դաշնության «Կրթության մասին» օրենքով, որն ընդունվել է 2012 թվականի դեկտեմբերի 21-ին, կարգավորվում են կրթության ոլորտում հարաբերությունները:

Ռուսաստանը միջին մասնագիտական և բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ստացած շրջանավարտների ընդհանուր թվաքանակով աշխարհում գրավում է բարձր հորիզոնականներ: Ռուսաստանը համալսարանական կրթության առումով առաջատարն է տարածաշրջանում:

Ա. Բագրիչի կարծիքով «այսօր մեր ամբողջ գիտական հասարակայնությունը գալիս է այն գիտակցմանը, որ անհրաժեշտ է ստեղծել զլոբալ բուհական վարկանիշավորման նոր տարբերակ՝ հիմնված կրթության որակի համալիր գնահատման վրա: Որակ ասելով՝ հասկանում ենք ուսումնական և գիտական աշխատանքների մակարդակի ճանաչում, ժամանակակից գիտական արդյունքների կիրառում ուսումնական գործընթացում, դասախոսական կազմի կոմպետենտություն: Այսօր մի բան ակնհայտ է, որ Ռուսաստանին անհրաժեշտ են հիմնավոր բարեփոխումներ բարձրագույն կրթության ոլորտում»[3; 3]:

Ռուսաստանի բարձրագույն կրթության համակարգը պարբերաբար անցնում է բարեփոխումների լայնածավալ շրջան, որի մեկնարկը կարելի է համարել դաշտը կարգավորող փաստաթղթերի մշակումն ու ընդունումը, որոնցով սահմանվում են կրթության ոլորտում պետական քաղաքականության իրականացման նպատակներն ու մեխանիզմները:

Ռուսաստանի բարձրագույն կրթության համակարգն ունի հետևյալ գործառնության նշանակությունները՝ պատրաստել բարձր որակավորման մասնագետներ՝ ապահովելու համար գիտատեխնիկական ոլորտի առաջընթացը, գիտության և արվեստի զարգացումը, մասնագետների վերաորակավորումը և լրացուցիչ ուսուցումը:

*Ե. Վ. Տրուշինսան գրում է. «Այսօր կրթությունը և գիտությունը գտնվում են սերտ կապի մեջ: Ռուսաստանի հեղինակավոր բուհերը հավակնում են գրադեցնել առաջատար դիրքեր ռուսական և միջազգային վարկանիշներում: Ժամանակակից բուհերը պարտադիր պետք է լինեն նաև հզոր գիտական կենտրոններ: Այդ իսկ պատճառով այսօր լուրջ ուշադրություն է դարձվում պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտական աշխատանքների կոմպետենցիաների բարձրացմանը» [7; 2]:*

2003 թվականին Ռուսաստանը, ստորագրելով Բեռլինի կոմյունիկեն, միացել է բոլոնյան գործընթացին և ստանձնել բոլոր պարտականությունները: Մինչև 2010 թվականը Ռուսաստանը բարեփոխումների ենթարկեց ազգային կրթության համակարգը՝ Բոլոնիայի հռչակագրի հիմնական դրույթներին համապատասխան: Բարձրագույն կրթությունն անցավ երկաստիճան համակարգի՝ բակալավրիատ և մագիստրատուրա: Ռուսաստանի բարձրագույն կրթության հա-

մակարգ որպես երրորդ աստիճան ներգրավվեցին նաև ասպիրանտուրան, օր-  
դինատուրան, որոնք նախկինում համարվում էին հետբուհական ծրագրեր: Ար-  
դյունքում թույլ տրվեց շրջանավարտներին դիպլոմների հետ տալ եվրոպական  
միասնական նմուշի հավելված:

Ռուսաստանում բարձրագույն կրթության համակարգը համալրվել է հա-  
մալսարանների նոր տեսակներով՝ դաշնային համալսարաններ և ազգային հե-  
տազոտական համալսարաններ: Վերջիններիս են վստահված Ռուսաստանում  
բարձրագույն կրթության զարգացման լոկոմոտիվների առաքելությունը, կա-  
ռավարման ոլորտում լավագույն փորձի և մոդելների մշակումը, կրթության  
կառավարումը, մեթոդներն ու բովանդակությունը:

2018 թ. մայիսին Ռուսաստանի կրթության և գիտության նախարարությու-  
նը վերափոխվել է երկու անկախ գերատեսչության՝ Ռուսաստանի լուսավո-  
րության նախարարության և Ռուսաստանի գիտության և բարձրագույն կրթու-  
թյան նախարարության:

- ✓ Ռուսաստանի լուսավորության նախարարությունը զբաղվում է նախա-  
դպրոցական և դպրոցական կրթությամբ,
- ✓ Ռուսաստանի գիտության և բարձրագույն կրթության նախարարությու-  
նը համապատասխանաբար զբաղվում է բարձրագույն կրթության և գի-  
տության ոլորտի հարցերով:

Ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ Ռուսաստանում բարձրագույն մասնա-  
գիտական կրթությունը եռաստիճան է՝ բակալավրիատ, մագիստրատուրա,  
ասպիրանտուրա, սակայն մի տարբերությամբ, որ Ռուսաստանում շարունա-  
կում է գործել դիպլոմավորված մասնագետի պատրաստումը (5 տարի, 300 կրե-  
դիտ):

Դիպլոմավորված մասնագետը բարձրագույն կրթության աստիճան է, որի  
ավարտին սովորողը ստանում է մասնագետի որակավորում (աստիճան): Սա  
Ռուսաստանի բարձրագույն կրթության համար ավանդական փուլն էր, որը գո-  
յություն ուներ Ռուսաստանի կողմից բոլոնյան գործընթացին անդամակցելուց  
առաջ և, բնականաբար, մինչ այժմ էլ կա, քանի որ կան սերունդներ՝ համապա-  
տասխան որակավորմամբ, ինչը նշանակում է, որ օրենքի կարգավորումները  
ևս պետք է լինեն:

Ասպիրանտուրան Ռուսաստանում 2013 թվականի սեպտեմբերի 1-ից հա-  
մարվում է բարձրագույն կրթության երրորդ աստիճան, իսկ մինչ այդ հետբու-  
հական կրթության մաս էր կազմում: Ասպիրանտուրայի համար պարտադիր է  
նախորդ կրթական աստիճանի որակավորումը: Ասպիրանտուրայում սովորո-

ըը թեկնածուական ատենախոսության պաշտպանությունից հետո ստանում է գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: Հայաստանում նույնպես ասպիրանտուրան բարձրագույն կրթության երրորդ աստիճանն է:

Ռուսաստանում, պետական կառավարումից գատ, բուհերը օժտված են նաև ակադեմիական ազատություններով ու ինքնավարությամբ նաև կառավարման ոլորտում: Իհարկե, հիմնվելով դաշնային պետական օրենքների ու կանոնակարգերի վրա՝ բուհերը մշակում են իրենց կանոնադրությունները, որոնցով էլ իրականացնում են իրենց ընթացիկ գործունեությունը: Ռուսաստանի բուհերում գործող կառավարման մարմիններն են գիտական խորհուրդը և ռեկտորը: Գործում են նաև հոգաբարձուների խորհուրդներ, որոնց նախագահը կա՛մ բուհի պրեզիդենտն է, կա՛մ բուհի ռեկտորը: Այս խորհուրդների անդամները կարող են լինել երկրի գիտության, կրթության, տնտեսության և այլ ոլորտների ճանաչված ներկայացուցիչներ, որոնք հասարակական հիմունքներով իրենց մասնակցությունն են բերում երկրի բարձրագույն կրթության զարգացման ռազմավարական հիմնախնդիրների քննարկմանն ու լուծմանը: Նիստերը գումարվում են 3 տարին մեկ:

Ռուսաստանի բուհերի հոգաբարձուների խորհուրդները չունեն այն նույն գործառույթներն ու լիազորությունները, ինչ Հայաստանի բուհերում գործող հոգաբարձուների խորհուրդները:

Ռուսաստանում բուհերի գիտական խորհուրդներն իրականացնում են ներբուհական ընդհանուր կառավարումը: Բուհի գիտական խորհրդի անդամ են ռեկտորը, որն ի պաշտոնե նաև գիտական խորհրդի նախագահն է, պրոռեկտորները, գիտահետազոտական ինստիտուտների տնօրենները, ֆակուլտետների ղեկանները, ստորաբաժանումների ղեկավարները, պրոֆեսորադասախոսական և ուսանողական կազմից ներկայացուցիչներ: Վերոնշյալ բոլոր անդամներն ընտրվում են իրենց կառուցվածքային միավորների խորհուրդներում:

Ռուսաստանում բուհի կառավարման գործադիր մարմինը բուհի ռեկտորն է, որն ընտրվում է բուհի գիտամանկավարժական կազմից՝ բուհի գիտական խորհրդում, փակ գաղտնի քվեարկությամբ, 5 տարի ժամկետով և հրամանագրվում է Գիտության և բարձրագույն կրթության նախարարության կողմից: Բուհի ռեկտորի համար կա տարիքային սահմանափակում՝ 65 տարեկան:

Ի տարբերություն Ռուսաստանի՝ Հայաստանում բուհի ռեկտորի ընտրությունը կազմակերպվում է բաց մրցույթով, այսինքն՝ մրցույթին կարող են մասնակցել ոչ միայն տվյալ բուհի դասախոսական կազմից, այլև հանրապետության այլ բուհերից:

Ի տարբերություն Ռուսաստանի, որտեղ բուհի ռեկտորին ընտրում է բուհի գիտական խորհուրդը, Հայաստանում բուհի ռեկտորին ընտրում է բուհի կառավարման բարձրագույն մարմինը՝ հոգաբարձուների խորհուրդը, որին և տարին մեկ հաշվետու է բուհի ռեկտորը: Հայաստանում նույնպես բուհի ռեկտորի համար գործում է տարիքային սահմանափակում՝ 65 տարեկան:

Ռուսաստանը, միանալով բոլոնյան գործընթացին, իրականացրել է բազմաթիվ փոփոխություններ «Բարձրագույն կրթության» օրենքում, կառուցվածքում, բովանդակության մեջ: Բոլոնյան գործընթացով պայմանավորված՝ Ռուսաստանում ևս գործում է ECTS կրեդիտային համակարգը: Սակայն Ռուսաստանը, ունենալով մեծ տարածք, իր տարբեր մարզերի բուհերում սահմանել է 1 ECTS կրեդիտի արժեքը 30-36 ժամ: Ի դեպ, «կրեդիտ» բառի փոխարեն Ռուսաստանում կիրառում են «ստուգարքային միավոր» (зачетная единица) բառը, քանի որ կրեդիտը պայմանական անվանում է:

Հայաստանի բուհերում նույնպես ուսումնական գործընթացը կազմակերպվում է ECTS կրեդիտային համակարգով՝ 1 կրեդիտն ընդունելով 30 ժամ:

Կրեդիտային համակարգին զուգընթաց ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ Ռուսաստանում հաստատվել է բարձրագույն կրթության դիպլոմի միասնական հավելվածը՝ ըստ Եվրոպական Միության և ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի հաստատած ձևաչափի: Միասնական հավելվածը հնարավորություն է տալիս ակադեմիական փոխձանաչման գործընթացի դյուրացման: Հավելվածում նկարագրվում է յուրաքանչյուր երկրի կրթության համակարգը, որն էլ պատկերացում է տալիս ստացած որակավորման մասին, ինչպես նաև տեսանելի են կրթական ծրագրում ընդգրկված ուսումնական առարկաները, դրանց գնահատականներն ու կուտակած կրեդիտները: Եթե տարբեր երկրներում տարբեր են գնահատման համակարգերը, ապա ECTS օգտագործողի ուղեցույցը տալիս է մեխանիզմներ դրանց փոխակերպման համար:

Տարբեր են գնահատման համակարգերը Հայաստանի և Ռուսաստանի բարձրագույն կրթության համակարգերում: Ի տարբերություն Ռուսաստանի, որտեղ պահպանվել է գնահատման 5 բալային համակարգը, Հայաստանում գործում են գնահատման ինչպես 20, այնպես էլ 40 և 100 բալային համակարգեր:

**Եզրակացություն:** Ուսումնասիրության արդյունքները հանգեցրին այն եզրակացության, որ տարբեր երկրների կրթության համակարգերի կառավարման վերաբերյալ ցանկացած ուսումնասիրություն իր ներդրումն է բերում Համեմատական մանկավարժության զարգացմանը՝ բացահայտելով տարբեր երկրների առաջավոր փորձը:



Համեմատական վերլուծության ենթարկելով Հայաստանի և Ռուսաստանի բարձրագույն կրթության համակարգերի կառավարման առանձնահատկությունները՝ հանգեցինք այն եզրակացության, որ երկու երկրների որդեգրած բարձրագույն կրթության կառավարման համակարգերը տեղավորվում են բարձրագույն կրթության կառավարման Մայրցամաքային եվրոպական մոդելի շրջանակներում՝ որոշ չափով աղերսվելով Հումբոլդտյան մոդելին:

### **Օգտագործված գրականության ցանկ**

1. Հարությունյան Ն., Գրիգորյան Ա., Կրթության զարգացման և որակավորման խնդիրները, «Մանկավարժական միտք», Երևան, 2013, 1-2:
2. Սարգսյան Յու., Բուլաղյան Ա., Բոլոնիայի գործընթացը Հայաստանում. Ուղեցույց, Երևան, «Անտարես», 2008, 74 էջ:
3. Багрыч А., Образование: наше вчера, сегодня, завтра, М., 2011.
4. Бермус А.Г., Модернизация образования: философия, политика, культура, М., 2008, 382 с.
5. Резник С.Д., Филиппов В.М., Управление высшим учебным заведением, М., 2011.
6. Скотт П., Глобализация и университет, Вестник высшей школы, 2009, № 4.
7. Трушина Е.В., Актуальные вопросы высшего образования в РФ, Концепт, 2015, №9.
8. Alberto Amaral, Glen A. Jones and Berit Karseth, Governing Higher Education: National Perspectives on institutional Governance, the Netherlands, 2002.

## **СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УПРАВЛЕНИЯ ВЫСШИМ ОБРАЗОВАНИЕМ АРМЕНИИ И РОССИИ**

**Арутюнян Назик**  
*ЕГУ, Армения*

### **Аннотация**

Сегодня в мире чрезвычайно актуальны исследования, содержащие сравнительный анализ управления систем образования разных стран. Данные исследования имеют высокую ценность, а также решают две важные задачи: познавательную и обмен опытом. Исследования, представленные в статье, однозначно способствуют развитию сравнительной педагогики.

В статье проведён сравнительный анализ систем управления высшим образованием двух стран-членов ЕАЭС – Армении и России. Представлены сходства и различия, достижения, а также проблемы этих систем.

В частности, в статье представлены реформы, осуществлённые как в системе управления высшим образованием Армении, так и России в контексте Болонского процесса.

В статье проанализирована трёхступенчатая система высшего образования, кредитная система ECTS, а также система оценивания в двух странах.

Согласно результатам исследования в системе высшего образования Армении и России необходимы серьёзные реформы как в вопросах улучшения качества образования, так и в вопросах демократизации управления.

**Ключевые слова:** *высшее образование, трёхступенчатая система образования, глобализация, система управления, образовательные реформы, система оценивания, Болонский процесс, рейтинг.*

### **Список использованной литературы**

1. Арутюнян Н., Григорян А., Проблемы развития образования и квалификации, Педагогическая мысль, Ереван, 2013, №1-2.

2. Саргсян Ю., Будагян А., Болонский процесс в Армении, Ер., 2008.
3. Багрыч А., Образование: наше вчера, сегодня, завтра, М., 2011.
4. Бермус А.Г., Модернизация образования: философия, политика, культура, М., 2008.
5. Резник С.Д., Филиппов В.М., Управление высшим учебным заведением, М., 2011.
6. Скотт П., Глобализация и университет, Вестник высшей школы, 2009, № 4.
7. Трушина Е.В., Актуальные вопросы высшего образования в РФ, Концепт, 2015, № 9.
8. Амарал А., Глен А. и др., Управление высшим образованием, Нидерланды, 2002.

## **COMPARATIVE ANALYSIS OF HIGHER EDUCATION MANAGEMENT IN ARMENIA AND RUSSIAN FEDERATION**

**Harutyunyan Nazik**

*Yerevan State University, Armenia*

### **Summary**

The comparative analysis of higher education management in different countries has become extremely relevant and highly valuable in the world today. These studies address two important issues: i.e. the exchange of cognitive and advanced experience and definite contribution to the development of Comparative Pedagogy.

Furthermore, the article compares the higher education management of the two EAEU member states: i.e. Armenia and Russia as well as presents similarities and differences, achievements and problems of the management system.

In particular, reforms that are implemented both in Armenia and Russia in the context of the Bologna Process are presented in the article.

The present article conducts a comparative analysis of Three Degree Education System, ECTS Credit System, and Assessment System.

**Keywords:** *Higher Education, Management System, Globalization, Educational Reforms, Three Degree Education System, Assessment System, Rating.*

### **References:**

1. Bagrich A., Education: our yesterday, today, tomorrow, M., 2011
2. Bermus A. G., Modernization of Education, M., 2008.
3. Harutyunyan N., Grigoryan A., Problems of Education Development and Qualification, Pedagogical Thought, Yerevan, 2013, №1-2.
4. Reznik S.D., Filippov V.M., Management of Higher School, M., 2011.
5. Sargsyan Y., Budaghyan A., The Bologna Process in Armenia, Yerevan, 2008.
6. Skott P., Globalization and University, Bulletin of Higher Education, 2009, №4.
7. Trushina E.V., Current Questions of Higher Education of Russian Federation, Concept, 2015, №9.
8. Alberto Amaral, Glen A. Jones and Berit Karseth, Governing Higher Education: National Perspectives on Institutional Governance, the Netherlands, 2002.

*Материал был представлен и отправлен на рецензию: 23.04.2020*

*Принято к публикации: 05.05.2020*

*Рецензент: канд.пед. наук, ассистент Мери Аветисян*

*The material was submitted and sent to review: 23.04.2020*

*Was accepted for publication: 05.05.2020*

*Reviewer: Ph.D., Assistant Meri Avetisyan*